

Gyrithe Lemches tale ved Dansk Kvindesamfunds valgretsmøde

Taler

Gyrithe Lemche
Kvindesagsforkæmper

Dato

28. juni 1908

Sted

Rosenborg Have, København

Det er Sagt, Og der er gentaget indtil Trivialitet, at: ”Naar Kvinderne er modne dertil, bør de have politisk Valgret”; - og denne retfærdige og besindige Tale har vakt Tilslutning i vide Kredse, som retfærdig og besindig Tale altid gør. Ja, selv Kvinder har slugt Kamelen og bøjet deres Hoved i Erkendelse af deres Umodenhed.

”Naar Kvinderne er modne!” Man mærke sig vel Udtrykket; ikke ”de eller de Kvinder”, men: ”Kvinderne” kort og godt, alle over en Kam.

Hvor langt omstændeligere lød det ikke, hver Gang Talen var om Mænds Adkomst! – Først hed det ”Adel”; og saa hed det ”Borgere”, og saa ”Bønder” og Først i vore Dage hedder det: ”Tjenestefolk”.

”Der er Forskel”, skrev den gamle Digter, som har sin Statue her i Haven, og der har lige til vor Tid været svært megen Forskel indenfor Mændenes Borgerskab; og det var ikke altid Modenheden, som betegnede Graderne. Men med Kvinderne er Sagen uendelig simpificeret. Der har man ikke opholdt sig ved Forskellen. Kvinder, som udfører Lægens ansvarsfulde Gerning og har Menneskers Liv og Død i deres Haand, – Kvinder som lærer og Vejleder den opvoksende Slægt, Kvinder, der som Familieforsørgere varetager baade Faders og Moders Pligter, – Kvinder, der erhverver de højeste Universitetsgrader, – Ja, Kvinder, der om kort tid vil virke som Fortolkere af de Love, de ikke selv har kunnet stemme om, - de er alle sammen lige så umodne, som de Kvinder, Drachmann vilde have sendt til Tyrken. Skellet er sat ikke mellem Kvinder og Kvinder men mellem Mænd og Kvinder. Og Skellet er sat ikke blot i dette Land – men hele Verden over.

Men intet er så galt, at det jo er godt for noget. Takket være dette Skel, dette

meningsløse og uretfærdige Skel, har vi Kvinder fundet Vej til hverandre ikke blot Strand og Strand imellem, men ogsaa Land og Land imellem. Og naar Skellet en Gang falder, saa har vi allerede imellem os – til Trods for vor politiske Umodenhed – fuldbyrdet den sociale og nationale Udjævning, som Mændene endnu drømmer og forhandler om; og det er ikke utænkeligt, at vi, naar Turen en Gang kommer til os, Føler os foranledigede til at give Mændene en lille Vejledning i, hvad Tiden nu bør forstaa ved politisk Modenhed.

Thi hvorpaa beror til syvende og sidst politisk Modenhed? Er der et vist Maal af Kundskaber, Dannelse, saglig Indsigt og patriotisk Uegennyttighed, som den kræver? – Historien lærer os noget andet. Den lærer os, at man kan besidde det altsammen i Fuldeste Maal og dog spille bankerot. Aldrig har Danmørk vist paa et Brædt kunnet opvise en saadan Samling af ædle, højtstræbende, alsidigt begavede Mænd, som Mændene fra Fyrreerne, de saakaldte Nationalliberale. End ikke deres modstandere har kunnet nægte dem denne Anerkendelse, og dog gik det i Stykker for dem tilsidst baade udadtil og indadtil, og Eftertiden har brudt Staven over deres politiske Gerninger, som satte baade Slesvig og Junigrundloven over Styr. – Og hvorfor? – Fordi de med alle deres Fortræffelige Egenskaber manglede den politiske modenhed, som hedder: Føling med sin Tid, Forstaaelse af, hvad den bærer i sit Skød.

De troede, at Frihedstræet kunde blive ved at trives i den gamle Urtepotte fra Julirevolutionen, at, naar de blot vandede og plejede det af bedste Evne, saa var det nok. De forstod ikke, at der skulde ny Muld og bestandig ny Muld til, for at det kunde skyde nye Skud. Derfor saa de i Bondestandens Krav paa Magten kun et Udslag af: ”den plebejiske Aands onde Instinkter” – ja, det var deres egne Ord – og i Arbejdernes Første Sammenslutninger kun: ”en Sammenrotning af tøjlesløse Masser”.

Ja, vi smiler af saa megen Uforstand; og dog hørte vi i Vinter en Rigsdagsmand sige, at der ikke eksisterede nogen Kvindesag, at den hele Bevægelse indskrænkede sig til et Par Tusinde Kvinder, som gjorde Tilstanden uudholdelig paa vore Valgtribuner. – Vi vil Faa at se, om ikke Eftertiden bryder Staven over en saadan Udtalelse, og muligvis stempler den som dikteret at politisk Umodenhed.

Den, som ikke er saa Fremsynet, at han kan se, at Kvindernes Ligestilling med Mændene vil blive den største Revolution, som Verden til Dato har oplevet,

fordi den omfatter alle Klasser, alle Aldre, alle Nationer, – den, som er saa forstokket, at han ikke med Glæde hilser dette Lag af ny, Frisk Muld, som skyder op overalt i Samfundslivet, – den, som er saa naiv at tro, at man kan dæmme op for en Flod, som har sine Kilder snart i alle Verdens Lande, – ham tilkender vi Kvinder ikke tilstrækkelig Modenhed – ja, vi smiler af ham som af Barnet, der troede, det kunde tømme Havet med en Ske.

”Kun et Par Tusinde Kvinder af en hel Million her til Lands!”

Ja, om saa var. – Vi har set politiske Rumlerier stampe mange Tusinder op af jorden, som sank ligesaa hurtig i jorden igen. Det er ikke Tallet paa Hovederne, som gør Udslaget. Den Ild, som fænger hurtig, er ogsaa hurtig udbrændt; men Kvindesagen herhjemme har gennem tredive Aar bredt sig langsomt som den Ild der ikke flammer højt, men æder dybt. Vi spørger ikke om, hvor mange Kvinder vi har med os, men om, hvilke Kvinder. Historien spørger heller ikke om, hvor mange de Mænd var, som skabte den eller den Revolution, men om, hvilke Mænd det var.

Til de Kvinder, som ikke tør eller ikke vil være med os, siger vi: »Det er værst for Eder selv. Engang vil Forholdene skylle jer ind i vore Rækker, men den Løftelse, den Glæde, som vi vandt ud af de mange Kampens Aar, den gaar I glip af; og, naar engang Eders Børn eller Børnebørn spørger Eder om, hvad I følte, hvad I tænkte, da Solen gik op over Eders Forhaabninger, da bliver I dem Svaret skyldige.

Vi Kvindesagskvinder, saa mange eller saa faa, vi er, tilkender os selv den politiske Modenhed, som vi mener, Tiden kræver af os, og vi antager, af der ogsaa blandt de Kvinder, som endnu holder sig tilbage, findes tilstrækkelig Modenhed. Vi rykker ind i dansk Politik under Udjævningens, den sociale Udjævnings Tegn, og vi mener, at de Fælles ydmygende Kaar, hvorunder vi alle, hver paa sin Plads i Samfundet, har maattet virke, vil gøre det lettere for os end for Mændene at praktisere de Retfærdighedsideal, som altfor længe her hjemme er vedblevne at være Teorier.

Jeg skal tillade mig i den Forbindelse eksempelvis at fortælle en Tildragelse, som mødte mig i Vinter. Jeg traf i et Selskab en yngre, velstillet Grossererfrue, og jeg sagde til hende: ”Jeg hører, Frue, at Deres Mand er ivrig radikal; jeg antager derfor, at De interesserer Dem for Kvindebevægelsen.” – Men hun svarede

aabenhjærtig: ”Nej, jeg har saamænd slet ikke følt mig foranlediget til at tænke derover. Jeg har det jo saa godt, som jeg kan ønske mig det. Men jeg forstaar saa udmærket, at min Pige gaar til Valgretsmøder, og jeg opfordrer hende selv dertil.” – Hun tilføjede med et underfundigt Smil: »Det er saamænd mere, end min Mand gør. Og hendes Mand, som stod ved Siden af sagde; jeg tilstaar, at jeg finder den Tanke frastødende, at min Kone og hendes Pige gaar sammen til Møder.”

Se, denne uinteresserede og i flere henseender uudviklede Kvinde tilkender jeg større politisk Modenhed end hendes vel begavede og politisk interesserede Mand; og naar hun før eller senere kommer til os, hilser jeg hende med Glæde velkommen.

Men til de Kvinder, hvis Kaar ikke har forhindret dem i at tænke over Sagen og Tage den op, vil jeg i Dag sige med en Omskrivning de Ord, som Orla Lehmann brugte i 1845: Endnu er vi kun for Umyndige at regne, men om nogle Aar sidder vi maaske i Borgerrepræsentation og Magistrat, sidder vi i Folketing og Landsting, sidder vi i Landets dømmende Forsamlinger, sidder vi i Kongens Raad. Da besidder vi Midler til at fuldbyrde, hvad der var vort Livs Opgave. Lad det da kendes, at denne Opgave var Fredens, var Kærlighedens, var Retfærdighedens. Sørg for, at det ikke gaar sporeløst hen, at Kvinderne rykker ind i dansk Politik.

Der siges saa mange Ord i disse Dage. om hvordan vi har at forholde os, naar vor Time slaar, – for mange Ord, synes jeg næsten. Vi advares mod at slutte os for tæt sammen, mod at danne et Kvindeparti eller forsøge at sprænge Partiernes Rammer.

Lad os vogte os vel for at give Løfter eller modtage Løfter. Løfter binder og forpligter, og hvorfor skal vi paa Forhand lade os binde eller Forpligte? – Nej, vi maa ikke Foreløbig opgive en Tomme af vor Frihed eller Selvstændighed; vi skylder Fædrelandet dem begge. Naar vor Time er inde, er det tidsnok at søge de Sammenslutninger, som passer os hver især; og vi maa endelig ikke glemme, at, selv om vi skilles i Partier, saa har vi en Livssag sammen, saa længe der endnu heri Landet Findes kunstige Skel mellem Mand og Kvinde, og den maa vi ikke svinge indenfor vort Parti.

Men endnu et, som jeg vil lægge alle Kvinder paa Hjærte Vi har ingen Fortid

sammen med det Parti, vi slutter os til, – kun en Fremtid. Vi kommer, som dem, der hverken vedkender sig Arv eller Gæld. Vi var slet ikke til – politisk set, – den Gang de eller de Løfter gaves, den Gang den eller den Sag kørte Fast, den Gang Forfatningen revnede paa det eller det Punkt. Vi kommer som dem, der selv vil videre og hjælpe andre videre. Det er den største Gave, vi bringer med os hver ind i sit Parti. Naar vi paa Tingene deltager i Diskussionen, behøver vi foreløbig ikke at søge hen til Reolerne og stikke Næsen i Rigsdagstidende for at forsvare Ord, sagte i halvfemserne, eller for at give vor Modpart hans gamle Ord i Hovedet. Dette kedsommelige og højst forargelige Skuespil kan vi spare Tilhørerlogen for. Lad os benytte denne Fordel og ikke sidde i vort Parti paa Skolebænken og plapre Katekismen efter; der er Efterplaprerer nok; dem er der intet Parti, som er i Trang for.

Ja, nu er der maaske en og anden, som synes, at mine Ord har lydt nok saa selvfølelse, nok saa indbildske. Men jeg tilstaar aabent, at jeg synes, Kvindebevægelsen her hjemme kunde trænge til en god Dosis Selvfølelse. Vor medfødte kvindelige Beskedenhed har gjort os saa usikre paa vor Adkomst, Saa hensynsfulde i Valget af vore Midler, at det ude i Verden maa tage sig ud, som om der var Mændene her hjemme, der havde stiftet Kvindebevægelsen og ledede den. Ja, – jeg har læst i et Blad, at der paa Kvindekongressen i Amsterdam blev talt lutter rosende Ord om vore Mænd, mens vi blev opfordrede til snart at lade høre fra os om, hvad vi havde udrettet. Og dog ved enhver, som har fulgt Kvindesagen fra dens Første Begyndelse heri Landet, at det var Kvinder, som rejste den, og Kvinder, som udrettede det Første Store, om jeg saa maa sige, kulegravende Arbejde. Vi er et stilfærdigt Folk, vi Danske, og vi skyr de store Udslag. Men Beskedenheden bør ogsaa have sine Grænser, – og naar vi Kvinder er lige ved at frakende os selv Evnen til at bringe nye Impulser ind i det offentlige Liv, – naar vi er ved at gøre vor Livssag til en Retfærdighedssag kun og se Afslutningen paa vort Værk der, hvor det først skal til at begynde – ved Opnaelsen af den politiske Valgret: saa mener jeg tit vi har drevet Beskedenheden for vidt, og at saa er det Tid at tale om vor Selvfølelse, den Selvtillid i allerbedste Forstand, som vi inderst inde gemmer og værner om hver især.

Der er vel ingen som mere vil nægte at det var en Uretfærdighed, at Grundloven af 1849 ikke tog Kvinderne med, men Kvindens tilbagetrukne Liv i Samfundet den Gang gør dog Uretfærdigheden forstaaelig; men nu vedblivende at holde Kvinderne ude, efter at de har bredt sig paa snart alle Erhvervslivets Omraader, –

efter at de har begyndt at faa Adgang til Landets Embeder, ja, efter at Trafiken paa Statsbanerne endog er bleven dem betroet, det er mere end en Uretfærdighed, – det er en Letsindighed; og man man Forbavses Over, at Samvittighedsfulde Mænd ken betænke sig blot et Øjeblik paa hurtigst at lægge det politiske Ansvars Bidsel paa disse umyndige og umodne, som stormer frem.

Og saa er Forholdet det omvendte. Vi beder om dette Ansvar, men det nægtes os. Og vi ved saa godt, hvorfor det nægtes os, – thi det med Modenheden er til syvende og sidst kun en Talemaade, – det nægtes os, fordi der skal en Grundlovsændring til, – Men, Herregud, er Grundloven saa mangelfuld, at den udelukker over Halvdelen af Landets Skatteborgere, hvorfor da være saa karrig med en lille Lap?

”Men for at Foretage et Skridt af saa vidtrækkende Følger Ting maa der større Ting end Kvindernes Valgret til.” siges der – ja, vi Kvinder har naturligvis ondt ved at anerkende nogen Sag i Øjeblikket for større end vor, men, da det maaske er for meget forlangt, at Mændene skal se ligesaa stort paa Tingene, er vi medgørlige nok til at sige: ”Kom saa Frem med de større Sager, som skal tage vor lille Skude paa Slæb; men kom hurtig, kom helst i næste Rigsdagssamling allerede, thi sandelig – vor Taalmodighed er ved at briste.”

Naar Børn er voksede ud af deres Klæder, maa der nye Klæder til, for ellers sprænger de Tøjet, og det var daarlig Økonomi – det ved alle gode Husmødre. Men, naar vi Kvinder er voksede ud af de en Gang givne Rammer, saa maa der sandelig ogsaa nye Rammer til, for ellers sprænger vi de gamle, – og det var daarlig Økonomi af de politiske Husmødre.

Derfor, – giv os Part i Loven, og vi vil elske og adlyde den. Bliv ved at holde os udenfor, og vi vil bruge eller misbruge Eders Love – ganske, som det passer os.

Hvem tør fortænke os deri?

Vi Kvinder har prøvet at slaa til Lyd i Aar for vor Sag paa en og samme Dag hele Landet over. Og vi Københavnerne har valgt at Forsamle os her i Byens gamle, ærværdige Have, som i Aarenes Løb har været Vidne til mange af de Rørelser, som har sat Spor i Landets Historie. Vi er vandrede til denne Talerstol ad de ærværdige Lindealléer, som mange henfarne Slægter allerede er vandrede ad; nogle af os har maaske med et Smil mindedes de Navne, som de endnu fra

Fortiden har bevaret: Damernes og kavalernes Gang. Damer og Kavalere! – Det smager paa Tungen som en Fortidslevning, – det rimer sig saa daarligt med vor sportsmæssige, tailormade Tid. Vi ser for os Kalvekrøs og Haarpunge, Pocher og Fiskebensliv.

Men alligevel, – Ordene i deres oprindelige Betydning var gode nok og kan finde Anvendelse ogsaa i en Tid, som har Kvindernes Valgret paa sit Program. Thi, Kavalere, det er Manden som ikke misbruger sin Styrke, Damen, det er Kvinden, som ikke misbruger sin Skønhed.

Derfor er der ingen Modsigelse i, at vi er gaaede sammen til dette Møde i Dag, politisk interesserede Mænd og Kvinder, ad Damernes og Kavalernes Gang; og, naar Mænd og Kvinder – forhaabentlig snart – skal gaa sammen til Stemmeurnerne, saa er jeg overbevist om, at de netop vil gaa den Gang – høj og lav, gammel og ung – som Kavalere og som Damer.

Kilde

kvinfo.dk

Kildetype

Dokumentation på online medie

Tags

Kvindebevægelsen, Politisk tale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/gyrithe-lemches-tale-ved-dansk-kvindesamfunds-valgretsmoede-i-rosenborg-have-28-juni-1908>